

crkva u svijetu

POGLEDI

AVANTURIEROS

U povodu pastirskog pohoda hrvatskim iseljenicima katoličke vjere u Australiji, Novom Zelandu i Južnoj Americi

Frane Franić

Čovjek je po svojoj naravi otvoren prema beskonačnosti. On se ne zadovoljava nikada onim što zna i što ima, nego ga nešto iznutra tjera da probije ograde svoje prostorne i vremenske ograničenosti, da potraži, upozna i osvoji nove svjetove.

Kad čovjek ne bi bio takav, ne bi zaslužio ime čovjek; bio bi sličan možda vrlo inteligentnom kukcu, koji doduše izgrađuje saće ili pronalazi hranu i uopće organizira svoj život prema neobično zapletenim i inteligentno sastavljenim matematičkim i fizičkim formulama, ali ne pronalazi nikada ništa novo: zadovoljava se s onim što ima i tako u statici uživa mir i sreću »inteligentnog i spretnog« kukca.

Kad smo bili, prigodom našeg posjeta Južnoj Americi, u posjetu guverneru provincije Kordove, što bi u nas odgovaralo predsjedniku izvršnog vijeća neke republike, g. Gvozdenu, on je nazvao hrvatske iseljenike, u koje je i sebe ubrojio, »avantureros«. Njegov je naime djed doselio kao mornar u Argentinu, zajedno s g. Mihanovićem, iz Doli kod Dubrovnika. Mihanović je stvorio argentinsku mornaricu, unuk doseljenika Gvozdena postao je admiral argentinske ratne mornarice i sada guverner provincije Kordove.

G. Gvozden je posebno isticao želju za avanturama kao veliki razlog seobe naših dalmatinskih iseljenika, kojih je, držim, većina, a vjerojatno ih ima oko 70 posto od svih hrvatskih iseljenika.

Neke događaje ljudske povijesti možemo predvidjeti u njihovim uzrocima. Kada je pronađena vodena para, mogao se lako predvidjeti pronalazak parnih motora. Ali poslije pronalaska vodene pare, električne ener-

gije itd. nije se mogao predvidjeti polazak čovjeka na Mjesec. To je čovjekova avantura. To je želja za upoznavanjem i osvajanjem novih svjetova.

Nikada nisam mogao vjerovati da je većinu naših ljudi potjerala samo, pa ni kao glavni razlog, ekonomska potreba iz njihova staroga kraja. Materijalni razlozi važan su čimbenik povijesnih zbivanja, ali ne bih rekao da su glavni čimbenik. Ne iseljuju iz naše domovine naši ljudi samo iz materijalnih razloga, iako i ti razlozi igraju veliku ulogu. Sjećam se da mi je jedan naš iseljenik u Saltu, u Argentini, rekao da je on u Dugom Ratu kod Omiša imao prije rata lijepo zaposlenje i da je dobro živio, mnogo bolje nego 10-ak godina nakon doseljenja u Argentinu. Bio je radnik u Dugom Ratu, a tada je, prema vlastitom pričanju, najednom osjetio u sebi glas »idi u svijet« i on je odselio u Argentinu, gdje je kao težak radio na tuđim poljima i stanovao, zapravo kao sluga, u tuđim kućama.

Primorci su više selili nego ljudi s kopna.

Naš narod na primorju kaže: »Stavi prst u more i vezan si s čitavim svijetom.«

Taj zov za nepoznatim nastaje danas ne samo na moru, nego i na kopnu, jednako posvuda, jer su prometne veze danas posvuda usavršene. Ako su nekoć veliki svjetski putovi išli preko mora, danas oni jednako dobro i brzo teku po kopnu i po zraku.

Velike svjetske povijesne avanture stvorili su primorski narodi: oni su stvorili svjetske imperije. Danas su te razlike brisane, pa s toga stajališta nema razlike među narodima.

Ni među nama Hrvatima danas nisam opazio razliku što se tiče brojnosti iseljavanja s obzirom na primorje ili zagorje, na brda ili doline, gradove ili sela.

Svaki čovjek voli svoj kraj u kojem se rodio. Ljubav prema zemlji u kojoj se ugledalo sunce i prema narodu koji nas je odnjihao u svojem krilu naravna je i plemenita ljubav.

Pa ipak zbog nekih isto tako dubokih osjećaja kao što je patriotizam nastaje u ljudima želja za seobom u druge nepoznate krajeve.

Ako se ispune uvjeti, tada se i ta želja za seobom ostvaruje.

Prenapučenost, siromaštvo zemlje u gospodarskom i kulturnom pogledu, materijalne i više puta političke prilike pogodan su teren na kojemu nabuja težnja za seobom.

Nisam našao na svom tromjesečnom putu našeg iseljenika, koji se rodio u našoj zemlji, a da ne čezne za povratkom. A sreli smo i razgovarali s 20.000 naših ljudi u Australiji, s 1.000 u Novom Zelandu i s oko 10.000 u Južnoj Americi.

To su bili predstavnici od oko 350.000 iseljenika Hrvata.

Tko se rodi u novom svijetu i u njemu proživi 10 do 15 godina, tome je jednako teška seoba iz »novog« u »stari kraj« kao i njegovu ocu iz »staroga kraja« u »novi«.

San Martin je bio sin španjolskog generala u Argentini, koji je u ime španjolskog kralja držao Argentinu u kolonijalnom stanju. Otac je poslao sina u španjolsku vojnu akademiju u Madridu da ga odgoji za španjolskog kolonijalnog gospodara. Ali je San Martin već bio Argentinac i on je poveo rat protiv svog oca i španjolskog kralja i oslobodio Argentinu od Španjolske.

Zar, dakle, da sinovi naših iseljenika ne postanu pravi Australci, Novozelanci, Južnoamerikanci? Oni mogu naučiti jezik svojih otaca i prihvatiti njihovu vjeru, kao što obično i čine, ali oni neminovno postaju građani zemlje u kojoj su se rodili; i to dobri građani, vatreni patrioti novog svijeta.

Ako njihovi očevi to ne shate, nastaju teški sukobi između otaca i djece, daleko teži od onih koji nastaju između otaca i djece u čitavu svijetu.

Te sukobe mogu izbjeći samo oni roditelji koji razumiju svoju djecu i usmjeruju njihov odgoj u naravnom smjeru njihova novog patriotizma i nenametljivo odgajaju simpatiju ili, da se tako izrazim, sekundarni patriotizam prema domovini koju su oni ostavili.

Kad bismo se zapitali zašto su naši pređi, prije 1.300 godina, doselili iz Zakarpata u sadašnju našu domovinu, ne bismo mogli sa sigurnošću odgovoriti. Vjerujem da bismo u raznim odgovorima mogli otkriti i razna filozofska stajališta: od onog skrajnjeg idealizma do realizma i raznih materijalističkih stajališta. Svakako, naši su pređi u Bijeloj Hrvatskoj imali više ravnije i plodnije zemlje, nego što im je dala ova naša sadašnja dosta škrtta zemlja. A ipak su Hrvati krenuli u potragu za nepoznatim svijetom. To je bila naša velika avantura.

Vjerujem da se tako stvara, malo po malo, jedna svjetska zajednica naroda s jedinstvenom civilizacijom i kulturom i jedinstvenim društvenim poretkom koji neće ipak ukinuti bogatstvo pojedinačnih civilizacija, kultura i ostalih nacionalnih vrednota, iako će stvoriti, s vremenom, jedinstveniju i pravedniju svjetsku zajednicu naroda nego što je današnja.

Možemo biti ponosni s našim iseljenicima!

Ponosni što i naš mali narod sudjeluje u tom opće-svjetskom fenomenu stvaranja jedinstvenije svjetske zajednice naroda. Ne samo na vjerskom području, koje nas je izravno zanimalo na našem pastirskom pohodu koji smo obavili, vlč. Vladimir Stanković, upravitelj hrvatskih misionara u svijetu, i ja kao delegat hrvatskih biskupa, nego i na gospodarskom, kulturnom, političkom, znanstvenom i općedruštvenom području. Sreli smo mnogo naših velikih ljudi i čuli o njima pripovijedati iz autentičnih izvora. To su bili poznati i zaslužni predsjednici republika i guverneri, veliki političari, znanstvenici, kulturni radnici, biskupi, profesori i svećenici. Da spomenem samo nadbiskupa Adelaide u Australiji msgra Matu Beovića, biskupe u Punta Arenas u Čileu msgra Borića, u Paragvaju

msgra Marčića, vođu katoličke ljevice u Argentini sveć. profesora ekonomije na kordovskom sveučilištu dra Viskovića, rektora teologije u Kordovi dra Karlića itd.

Možda se može reći da iseljavaju oni koji su najsposobniji ili, barem, koji su među najsposobnijima.

Mora se ipak kazati da golema većina iseljenika ostaje do kraja na osrednjoj gospodarskoj, kulturnoj i vjerskoj razini i da se, prema tome, većina razočara. Jer većina tih »avanturerosa« sanja o velikim stvarima, a kad tamo mora živjeti onim običnim, malim, dnevnim životom u kojemu čak mora više raditi nego u starome kraju, a zaslužuje jednako, a uz to se mora boriti sa specifičnim jadima jednog iseljenika, koje jade »znade samo Bog«, kako mi je rekla jedna dobra Slavonka, nekog prohladnog kišnog jutra u Melboorneu. Čini mi se da često pri odluci o seobi u novi svijet igra ulogu i vijest da je ovaj ili onaj sumještatin, znanac ili prijatelj stekao sreću u novom svijetu i naglo se obogatio. Tada čovjek misli da bi se to moglo i njemu dogoditi pa odseli da okuša sreću. Ali sreća ima svoje rijetke miljenike, koliko u novom toliko i u starom svijetu.

Među »avanturerosima« nađe se i onih koji dožive gospodarski, pa i moralni pad. Ima našeg svijeta u ubožnim domovima, po bolnicama, pa i duševnim bolnicama zbog alkoholizma ili neuredna života, zbog strašne iseljeničke osamljenosti, ima ga ponešto i u zatvorima.

Na sve te poteškoće i povoljne i nepovoljne mogućnosti morali bi naši ljudi misliti prije nego donesu odluku da ise. Naš se, naime, narod previše raseljava.

Mi smo se radovali s našim svijetom u zemljama koje smo posjetili, a mi smo s njima i plakali.

Radovali smo se kada su nam biskupi, predsjednici općina i razni ministri gubernatori hvalili naše ljude kao dobre, poštene, sposobne i produktivne radnike, intelektualce i društvene radnike, a plakali smo kada smo nalazili napuštene starce u ubožnicama, naše mladiće koji doživljuju poniženja na radnim mjestima zbog neznanja jezika i običaja, naše bolesnike itd. Radovali smo se, npr., kada nam je predsjednik općine Henderson u Aucklandu, u Novom Zelandu, hvalio već gotovo stoljetni rad naših ljudi iz makarskog primorja i zagorja te nam govorio da čitav taj kraj oni zovu »Mala Dalmacija«, a naš svijet od milja da zovu »Dali« (kratica od Dalmatinci). Bili smo veseli kada su nam biskup Borić i naše dobre žene iz Punta Arenas pričali epopeju naših iseljenika u Patagoniji i Ognjenoj Zemlji, posebno nevjerojatan uporan rad i žrtvu naše žene otočanke, koja je sačuvala na domaćem ognjištu u novom svijetu ljudske i kršćanske vrline stare domovine i odgojila te naše velike iseljenike. Veselili smo se kada smo susretali brojne svećenike i redovnice: profesorice, bolničarke, njegovateljice, domaćice itd., sinove i kćeri naših iseljenika, koji su bez svojih svećenika sačuvali u novom svijetu pradedovsku katoličku vjeru i zadahnuli u obiteljskom ognjištu tolika svećenička i redovnička zvanja, koja su najbolji dokaz da ti »avanturerosi« nisu bili vulgarni materijalisti, nego ljudi i žene zadahnuti visokim ljudskim i kršćanskim idealima.